Emro Science and Education
International open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 1 (2023) · "Axborot oqimlari va intellektual tizimlarning ijtimoiy, iqtisodiy va texnik-texnol... DOI: 10.5281/zenodo.24318960

materiallar to'plami

SUN'IY INTELLEKTNING TA'LIM JARAYONIDAGI IMKONIYATLARI

Rahmanova Dilnura Saidovna, Andijon mashinasozlik instituti "Gumanitar fanlar" kafedrasi assistenti
Ilxomov Abdulxodiy, Iqtisodiyot fakulteti, 2-kurs "Moliya va moliyaviy texnologiyalar" yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada sun'iy intellektini ta'limda qo'llashning ijobiy va salbiy oqibatlari ko'rib chiqamiz. Sun'iy intellektning ijobiy tomonlariga keladigan bo'lsak, u inson xatosini va xavfni kamaytiradi, odamlardan farqli ravishda tanaffuslar va yangilanishlarni talab qilmaydi, takroriy ishlarni bajaradi, tezroq qaror qabul qiladi, kundalik ilovalar, xavfli vaziyatlarda asqotadi, ta'limni shaxsiylashishiga olib keladi, moslashuvchan guruhni shakllantira oladi, intellektual moderatsiya hamda virtual haqiqatni o'rganadi, haqiqiy vaqtda hal qilishni baholaydi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, axborotlashgan jamiyat, robototexnika, , ijtimoiy tarmoqlar, shaxsiylashtirilgan ta'lim, moslashuvchan guruh.

So'nggi yillarda mamlakatimizda sun'iy intellekt barcha sohalarda keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. Aniq maqsad va ko'rsatkichlar belgilab berilgan uzoq muddatli strategiyalar qabul qilinib, izchillik bilan hayotga tatbiq etib kelinmoqda. Davlatimiz rahbari tomonidan tasdiqlangan "Raqamli O'zbekiston 2030" strategiyasi hamda sun'iy intellekt texnologiyalarini jadal joriy va ularni mamlakatimizda keng qo'llash raqamli ma'lumotlardan foydalanish imkoniyatini va ularning yuqori sifatini ta'minlash, ushbu sohada malakali kadrlar tayyorlash uchun qulay shart sharoitlar yaratish belgilab berildi.

XXI asrga kelib ilm-fan shu darajada rivojlanib ketdiki, hayotimizni hech bir kunini fan yutuqlari va texnikalarsiz tasavvur etish imkonsiz bo'lib qoldi. Ayniqsa, axborotlashgan jamiyat va sun'iy intellelekt kabi tushunchalar hayotimizning asosiy bo'lagiga aylanib ulgurdi. Janiyatimizda ko'plab uchratayotgan sun'iy intellekt tushunchasiga to'xtaladigan bo'lsak, avvalo, intellekt tushunchasini anglab olishimiz zarur. Sun'iy intellekt tez rivojlanayotgan texnologiya sohasi bo'lib, u inson xatti-harakatlariga taqlid qiladigan va vazifalarni insonga o'xshash aniqlik bilan bajaradigan aqlli mashinalarni yaratish bilan bog'liq. Sun'iy intellekt sohasi ma'lumotlardan o'rganish, fikr yuritish, tabiiy tilni tushunish, rasmlar va tovushlarni idrok etish va turli vositalar orqali to'plangan ma'lumotlar asosida qaror qabul qilish imkonini beradigan dasturiy ta'minot va tizimlarni yaratishga qaratilgan.

Haqiqiy hayotda sun'iy intellektning dastlabki ishlari 1950-yillarda boshlangan va asosiy e'tibor inson aqlini simulyatsiya qila oladigan algoritmlarni yaratishga qaratilgan. Dastlabki tadqiqotlar ramziy sun'iy intellektga qaratilgan bo'lib, u inson tafakkurini ekspert tizimlariga kodlash orqali qayta yaratishga harakat qilgan. Bu ramzlarni manipulyatsiya qilish uchun bir qator qoidalarga rioya qilishi mumkin bo'lgan kompyuter dasturlarini yaratishni o'z ichiga oldi, ba'zan esa real hayotda ishlash bilan bog'liq bo'lmagan haddan tashqari soddalashtirilgan tizimlarga olib keldi. Keyinchalik, tadqiqotchilar 1990-yillarda mashinalarni o'rganishni ishlab chiqdilar, bu sun'iy intellekt toifasi bo'lib, bu mashinalarga aniq dasturlashtirilmagan holda ma'lumotlardan noan'anaviy tarzda o'rganish imkonini beradi.

Published: 10.11.2023

Cite this article: Rahmanova Dilnura Saidovna, Ilxomov Abdulxodiy (2023). Sun'iy intellektning ta'lim jarayonidagi imkoniyatlari. Emro Science and Education, 1(1). https://doi.org/10.5281/zenodo.24318960

© 2023 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

materiallar to‘plami

Sun'iy intellekt robototexnika bilan shug'ullanadi va muntazam ishlarni avtomatlashtiradigan mashinalar bilan ta'minlaydi. Sog'liqni saqlash sohasida sun’iy intellekt ko'p miqdordagi tibbiy tasvirlarni tahlil qilish orqali turli xil o'simtalarni aniqlashga yordam beradi. Sun'iy intellekt kontseptsiyasi butun dunyo bo'ylab ko'plab sohalar uchun o'yinni o'zgartiruvchi bo'lib, bu kontseptsiya shunchaki afsonani haqiqiy dunyoda aniq harakatga aylantirdi, chunki texnologiya biz qanchalik ilg'or ijod qilishimiz mumkinligiga shubha tug'diradi. Shuni yodda tutish kerakki, sun'iy intellektning muvaffaqiyati va konstruktiv ishlatilishi optimallashtirish, shuningdek, asboblar to'plamidan noto'g'ri foydalanishning oldini olish uchun ehtiyotkorlik bilan boshqarish va oldindan ko'ra bilishga bog'liq. Ilm-fan insonlar hayotini qanchalik engillashtirgan bo‘lsa shunchalik darajada muammolarni ham keltirib chiqardi. Shuning uchun ham bu masalaga falsafiy yondashish sun’iy intellektning ham salbiy ham ijobiy jihatlarini birdek ko‘ra olish imkoniyatini beradi. Sun’iy intellekt vositalari va axloqiy hissiyotlar insonlar hayotida shu qadar chambarchas bog‘lanib ketganki, zamonaviy AKT, ijtimoiy tarmoqlar hamda OAV orqali bu jarayonlarning yaqqol namunasini ko‘rmoqdamiz.

Demak insoniyat kelajagining qanday bo‘lishi uning sun’iy intellekt vositalaridan qay tarzda foydalana olishiga bo‘liq. Sun'iy intellektning juda ko'p afzalliklari bor: Inson xatosini kamaytirish: Sun'iy intellektning eng katta yutuqlaridan biri shundaki, u inson xatolarini kamaytiradi. Odamlardan farqli o'laroq, kompyuter mashinasi to'g'ri dasturlashtirilgan bo'lsa, xatolarga yo'l qo'ymaydi, odamlar esa vaqti-vaqti bilan xato qiladilar. Shu sababli, sun'iy intellekt avval saqlangan ma'lumotlarni to'plash, xatolik ehtimolini kamaytirish va har qanday vazifaning aniqligi va aniqligini oshirish orqali ba'zi bir algoritmlar to'plamidan foydalanadi. Demak, sun'iy intellekt qiyin hisob-kitoblarni talab qiladigan va hech qanday xatosiz bajarilishi mumkin bo'lgan murakkab muammolarni hal qilishga yordam beradi.[1] Xavfni kamaytirish:Bu, shuningdek, sun'iy intellektning eng katta afzalliklaridan biridir. Sun'iy intellekt robotlarini ishlab chiqish texnologiyasi odamlarning ko'plab xavfli cheklovlarini engib o'tishga qodir va biz uchun xavfli ishlarni amalga oshirishi mumkin, masalan, bombani zararsizlantirish, neft va ko'mir qazib olish, okeanning eng chuqur qismini o'rganish va hokazo. Shunday qilib, u har qanday yomon vaziyatda ham yordam beradi.

Inson yoki tabiiy ofatlar ham sun'iy intellekt robotlari aralashuv xavfli bo'lishi mumkin bo'lgan holatlarda qo'llanilishi mumkin. Odamlardan farqli o'laroq, kompyuter tanaffuslar va yangilanishlarni talab qilmaydi. Oddiy odam 8-9 soatgacha, jumladan, tanaffuslar va yangilanishlarni ham davom ettira oladi, kompyuter mashinasi esa odamlardan farqli o'laroq, 24/7 tanaffuslarsiz ishlaydi va hatto zerikmaydi. Chatbotlar va ishonch telefonlari markazlari doimiy ravishda mijozlar so'rovlarini qabul qilish bilan shug'ullanadigan va sun'iy intellekt tomonidan avtomatik ravishda hal qilinadigan turli veb-saytlarni 24/7 qo'llab-quvvatlashning eng yaxshi namunasi sifatida qaralishi mumkin. Ilmiy fantastikadan tashqarida ko'rinadigan narsa bo'lsa-da, virtual odamlar allaqachon haqiqatdir. Masalan, Boston ilm-fan muzeyidagi " egizaklar " kabi aqlli interfeyslar sun'iy intellekt uchun juda zarur bo'lgan ijtimoiy dinamikani ta'minlaydi. Avatarlar, raqamli yordamchilar yoki Chatbotlar kabi virtual odamlar tejamkor va hech

kim bajarmaydigan takrorlanadigan va ko'p vaqt talab qiladigan vazifalarda haftada etti kun 24 soat ishlashi mumkin.[2] Odamlardan farqli o'laroq, mashina odamlarga qaraganda, tezroq qaror qabul qilishga va harakatlarni tezroq bajarishga yordam beradi. Qaror qabul qilishda odamlar ko'plab omillarni tahlil qiladilar, mashina esa dasturlashtirilgan narsa ustida ishlaydi va natijalarni tezroq ko‘rish imkoniyatini beradi.

Endi hammamiz kundalik hayotimiz uchun mobil va internetga to'liq bog'liqmiz. Biz Google map, Alexa, Apple's Siri, Window's Cortana, OK Google, selfi qilish, telefon qo'ng'irog'i qilish, xatga javob berish va hokazo kabi bir nechta ilovalardan foydalanamiz. Bundan tashqari, biz bugungi va kelgusi kunlar uchun ob-havoni ham taxmin qilishimiz mumkin.[3] Xavfli vaziyatlarda sun'iy intellekt:Inson xavfsizligi har doim mashinalar tomonidan e'tiborga olinadigan asosiy narsadir. Qachonki, biz okeanning eng chuqur qismini o'rganishimiz yoki fazoni o'rganishimiz kerak bo'lsa, olimlar sun'iy intellektni qo'llabquvvatlaydigan mashinalardan odamlarning omon qolishi qiyin bo'lgan xavfli vaziyatlarda foydalanadilar. Sun'iy intellekt odamlar erisha olmaydigan har qanday joyga etib borishi mumkin.

Shaxsiylashtirilgan ta'lim : Odatda o'quvchilar o'rganadigan narsalarga ko'p e'tibor beriladi, tarixiy tendensiya o'quv rejasiga qaratiladi. Biroq, talabaning qanday o'rganishi juda muhimdir. Sun'iy intellekt sohasidagi yutuqlar o'qituvchilarga o'quvchilari qanday o'rganishlarini yaxshiroq tushunish imkonini beradi va ularga o'quv dasturini mos ravishda moslashtirishga imkon beradi. ITS (Intelligent Repetitoring Systems): ITS kelajakning uzoq tasavvuri emas — ular allaqachon amaliy jihatdan mavjud. Odatdagidan uzoq bo'lsa-da, ular o'qituvchining ishtirokisiz ishlashga qodir va turli xil algoritmlardan foydalangan holda o'quvchiga samarali qarshilik ko'rsatishi va qo'llab-quvvatlashi mumkin.[2] Moslashuvchan guruhni shakllantirish: O‘quvchi ma’lumotlarini tahlil qilish orqali sun'iy intellekt, ayniqsa, ma’lum bir vazifaga mos guruhlar yoki bir o‘quvchining zaif tomonlarini boshqa o‘quvchining kuchli tomonlari bilan muvozanatlashtiradigan guruhlarni yaratishi mumkin.[2] Intellektual Moderatsiya: Aqlli Moderatsiya inson repetitorlari, moderatorlari va o'qituvchilariga mashinani o'rganish kabi sun'iy intellekt texnikasi yordamida katta guruhlar tomonidan ishlab chiqarilgan ma'lumotlarni tahlil qilish imkonini beradi. O'z navbatida, o'qituvchilar darsda samaraliroq bo'lishi mumkin.

Bugungi kunda sun’iy intellekt mavjud odamlarni juda ko‘p sohalarda qo‘llab-quvvatlamoqda, shu jumladan, savdo, yuridik va shifokorlik sohalari, identifikatsiya va muammo echish, xizmat ko‘rsatish sohalari, yuridik xizmat va tekstil ishlab chiqarish sohasi ham shular jumlasidandir. [4]

Yangiliklar va qiziqarli ma’lumotlarga qarab, u yuqori effektivlik va to‘g‘ri ishlashni ta’minlash uchun sodda echish, tavakkal qilish va boshqa ko‘plab qobiliyatlari bilan mahalliy instruksiyalar jamlanmalarini ishlab chiqarishni o‘rganib chiqish amallarini ham hal eta oladi. Bularda diskretizatsiya, matematikaviy tuzatishlar va boshqa analizlarni bildiradigan dasturlar juda muhim ahamiyat kasb etadi. Zero, sun’iy intellekt texnologik rivojlanish va taraqqiyotlar asosidir.

Фойдаланилган адабиётлар

1. https://www.javatpoint.com/advantages-and-disadvantages-of-artificial-intelligence
2. Shamsiddinovich, M. R., & Obidjonovich, Z. N. (2021). Advantages and Improvements of E-Textbook Teaching of Computer Science in General Secondary Educatin. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF MATHEMATICAL THEORY AND COMPUTER SCIENCES, 2(12), 71-74.
3. Begaliyevich, N. C., Obidjonovich, N. Z., & Bahodir og‘li, A. O. (2022). SOLVING MULTIDIMENSIONAL PROBLEMS WITH A WEAK APPROXIMATION METHOD. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(5), 949-955.
4. Д.С.Рахмонова. “Yangi O‘zbekistonda islohotlarni amalga oshirishda zamonaviy axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish” мавзусидаги Халкаро илмий-амалий конференция. Андижон машинасозлик институти. 2021 йил 27 октябрь. ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИДА СУНЪИЙ ИНТЕЛЛЕКТДАН ФОЙДАЛАНИШННИНГ ПЕДАГОГИК ИМКОНИЯТЛАРИ. 413-415.